O

O, v. *un*.

1265. **OAIE**, sb. f. „brebis“ || ir. *oĭe*; megl. *oaĭă*; ar. *oaĭe*.

Lat. OVIS,-EM, care trebuia să dea **oauă*, dar după pl. *oi* s'a refăcut sg. *oaie* prin analogie cu alte forme, ca *foaie-foi*, etc.

Der.: dim. *oiță*, bot. „anemone“, ar. *uiță*; *oică* (Voronca, Dat. cred. 58); *oișoară* (Iorga, Doc. Bistr. I, 35; Șez. V, 114); *oițică* (Alecsandri, P. pop. 302); megl. *oičcă* || col. băn. *oĭamă*, *oĭet* || *oier*, ar. *uĭar* „gardeur de moutons, berger“; *oierie* „bergerie“; *oierit* „impôt sur les brebis“; ar. *uirescu* (Dalametra) „appartenant à un troupeau de brebis“ || *oiesc* „de brebis“ (Reteganul, Trand. 72; Bibicescu, P. pop. 299; Șez. VIII, 112; Tocilescu, Mat. 564, 600, 1150; Novacovici, Folclor, 139).

1266. **Uin** (ar.), adj. „de brebis, spéc. lait de brebis“ (Dalametra) — **Uină** (ar.), sb. f. „quantité de brebis“ < OVĪNUS, -A,-UM || prov. *ovin* „de brebis“.

1267. **OALĂ**, sb. f. „pot, marmite“ || ir. *olę*; megl. ar. *oală*.

Lat. OLLA,-AM; normal ar fi trebuit să avem **oauă*, dar forma de singular a fost refăcută după pl. *oale* (comp. *mială*, refăcut după pl. *miele*).

Friul. *olę*; mil. piem. *ola*, bresc. *ula*; vfr. *ole*, bourg. berr. poit. *ul*, bress. *öl*, lyon. *ula*, sav. *ola*, elv. *olla*; prov. *ola*; cat. sp. *olla*; port. *olha*.

Der.: dim. *olișoară*; *oliță*; *oluță* (Lex. Bud.); ar. *ulică* (Dalametra); megl. *oaličcă* || vr. mold. trans. *ol* „pot, marmite“ (Dosoftei. V. Sf. ian. 5; Lex. Bud.; Onișor, P. pop. 63, 66; Conv. lit. XX, 1014; Tribuna, 1890, 370; Șez. III, 134; Zanne, Prov. IV, 5); † „conduit en terre cuite“ (Letop. II, 14; Lex. Bud.); dim. *oluț* (Lex. Bud.; Daul, Col. 60); *olurel* (Pompiliu, Bal. 16); augm. *oloi* (Șez. VIII, 87), băn. *oloń* (An. Car.); augm. Sălagiu *olovancă* (Tribuna, 1890, 370) || *olan*(*ă*) „tuile; conduit en terre cuite“ || trans. *olar* (WgJb. VIII, 83) „étagère pour la poterie“ (comp. o l l a r i u m) || col. *olărie* || trans. *a se olări* „devenir large, devenir creux comme un pot“ (Rev. cr.-lit. IV, 145).

1268. **Ulcea**, sb. f. „petit pot, petite marmite“ < * OLLĬCELLA,-AM (comp. o l l i c u l a) || dim. *ulcică*; *ulcicuță*; *ulceluşe*; *ulceluță*; *ulcuță* (Gorovei, Cimil. 188; Doine 281; Voronca. Dat. cred. 341), trans. băn. *olcuță* (Lex Bud.), influențat de *oală*; *ulciță* (Lex. Bud.); *ulceluș* (Tocilescu, Mat. 77).

1269. **Olar**, sb. m. „potier“ || megl. *ŭolar*; ar. *ular* || < OLLARIUS,-UM (atestat numai ca adj.), influențat în fonetism de *oală* || piem. *olé*; vfr. prov. *olier*; cat. *oller*; sp. *ollero*; port. *oleiro* || *olăreasă* „potière“ || *olărie* „poterie, atelier, art du potier“ (sp. *olleria*; port. *olaria*) || *olăresc* (Lex. Bud.) „de potier“ || *olărit* (Lex. Bud.) „art du potier“.

1270. **OARĂ**, sb. f. „fois“ || megl. *oară* „heure“; ar. *oară* „fois; heure; temps“.

Lat. HORA,-AM; pentru înțelesul de „fois“, cf. mai jos și comp. rtr. *peida* „Zeit; Mal“.

Alb. *herë* „Zeit, Mal“: vegl. *jaura*; rtr. *ura*, vfriul. *ore* (Arch. glott. IV, 211) „fois“; it. *ora*, vit. „fois“ (Savj-Lopez și Bartoli, Altit. Chrest. 208); sard *ora*; fr. *heure*; prov. *ora* (comp.

BDD-B132-16 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:44 UTC)

calque ora „quelquefois,jamais“); cat. sp. port. *hora*; port. *ora*.

Der.: †*oare* „ou“; oricît de îndepărtat ar fi înţelesul acesta de al lui h o r a, el se poate totuşi explica în felul următor: *oară* a fost întrebuinţat întîi în funcţiunea de adverb, însemnînd „acum“ (comp. it. *ora*; vfr. *ores, or*; sp. *hora*; port. *ora*, toate cu semnificaţiunea de „maintenant“) şi din construcţiuni ca **oară...oară* „acum... acum“ s'a desvoltat cu timpul înţelesul de „sau....sau“, cum se poate vedea dintr'un exemplu ca cel următor (cu forma mai veche *oare*); *oare suflet să ia, oare a svînt să slujască, oare videanii să arate,oare altă slujbă dumnezăiască să slujască*, Varlaam, Caz. II, 21^{b}; pentru această funcţiune a lui **oară*, *oare*, comp. rtr. *ura... ura*; it. *ora... orà*; vfr. *or... or*; port. *ora.... ora*, toate exprimind ideea de „tantôt.....tantôt“, în vfr. şi „soit..“ (sp. *hora...hora* apare cu înţelesul de „ou.. ou“ ce corespunde exact celui romînesc); din punct de vedere fonetic, e de observat că *oară* a devenit *oare* sub influenţa adv. ca *aiure, pretutindene* (comp.mai jos *aorea*); mai tîrziu, *oare* a evoluat spre *ori*, ar. *orĭ*, în condiţiuni speciale de fonetică sintactică: în construcţiuni ca *oare unul... oare altul, oare acesta.....oare acela, oa-* pierzînd în frasă accentul s'a redus la *o,* iar, de altă parte, *-e* venind în atingere cu *u-, a-* s'a schimbat în *-i*; cît despre funcţiunea de interogativ pe care o presintă *oare* „est-ce que“? ea se explică tot din cea adverbială primitivă, cum arată şi it. *ora*: *ora cosa farai*? = „acum (oare) ce să fac?“ || *doar(ă)* „au moins, peut-être que; est-ce que?“ (resultat din contopirea lui *de* cu *oară* în construcţiuni la origine temporale, ca **de oară cînd am venit*), ar. *di oară* „de bonne heure“ (comp. formele cu acelaşi înţeles vfr. *d'heure*; nprov. *d'ouro*; cat. *d'hora*), „depuis longtemps“, ar. *dioara* „toujours“ || ar. *t(r)oară* „tantôt, aussitôt“; ar. *tora, torca* „maintenant“ || ar. *ditora* „dès maintenant“ || ar. *cu oara, di cu oară* „de bonne heure“ || ar. *di oară oară* „de temps en temps“ (comp. it. *d'ora in ora*; alb. *her' her'* „maintes fois, de temps à autre“ || ar. *orĭ orĭ* (Dalametra) „quelquefois“ (comp. it. *or ora* „soeben,in diesem Augenblicke“) || vr. dial. *adoară* „la deuxième fois“; din acesta s'a derivat în graiul din Serbia *dăorată* „mariée en secondes noces“ || *bunăoară*, Mehed. *bunoare* „par exemple“ || *adeseori* „souvent“ (comp. vit. *sovente ore*) || *rareori* „rarement“ (comp. vgen. *rairor* „raramente“) || *uneori, auneori* (Lex. Bud.) „quelquefois“, ar. *unăoară* „une fois, jadis“ (alb. *ńe here* „une fois, jadis“) || *alteori*, ar. *altă oară* şi *alti orĭ* „autrefois“ (vit. *altr'ore*; comp. alb. *tjetër here* „une autre fois“); †*de altă oară* (Cod. Vor.) „autrefois“ || ar. *vîrnă oară* „jamais“, *di vîrnă oară* „l'année prochaine“ || *deoarece* „puisque, car“ || cf. *care, cînd, cine, cît, cum, unde.*

Impr.: rut. oape „Fragepartikel“.

1271. **Aorea** (vr. trans. băn. Oaş), adv. „quelquefois“; vr. *aoare(a)*; vr. Oaş *aorea . . . aorea* „tantôt.....tantôt“ AD HORAM || alb. *ăhere*; rtr. *ad ura*; vpiem. *aora*, canav. *aura*, gen. *aoa*; vfr. *aor*; prov.*aora* (*ad oras*); cat. *ara*; sp. *ahora* (*ahora . . . . ahora* „tantôt... tantôt)“; port. *agora*.

1272. †**Dinioară**(*dănăoară*),adv. „une fois; autre fois, jadis“ || megl. *dinăoară* „tout d'un coup“; ar. *diunăoară* „tout d'un coup, aussitôt, tantôt“ || < DE UNA HORA || comp. alb. *nga n'ë here* „quelquefois“; *më n'ë here* „auf einmal, plötzlich“ || †*nice dinioară* „jamais“ || *odinioară* (†*odănăoară*) „autrefois, jadis; †une fois“ (format din *dinioară* prin adăugarea lui *o-* sub influenţa lui *odată*) || *vre-odinioară* „quelquefois, parfois“ || †*niceodinioară* (*niceodănăoară*) „jamais“.

1273. **Adineaori** (*adineaorea*), adv. „depuis peu, il y a quelques instants, tout à l'heure“ — dial. *adinioarea, adinioară, adineaura, adineaorelea, dineaori, dineaorea* || ar. (*a*)*deaneavra* || < DE IN ILLA HORA,devenit**deneaoară*, pe urmă *deneaoarea*, etc.; la această formă s'a prepus *a-* sub influenţa altor adverbe ce apăreau cînd cu *a-* cînd fără (*acolo-colo, aici-ici*).

OARE, v. *oară.*

1274. **OARFĂN** (ar.), adj. „orphelin; pauvre“.

BDD-B132-16 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:44 UTC)

Lat. ORPHANUS,-A,-UM.

Alb. *varfərə*; rtr. *orfen*; it. *orfano*; sard log. *orfanu*; vfr. *orfene*, sav. *orfno*: cat. *orfe*; sp. *huérfano*; port. *orfão*.

Der.: *urfinami* (Dalametra), *urfană*, *urfănătate*, *urfinil'e* (Dalametra) „pauvreté" || *urfănescu* „orphelin, pauvre" || *urfinipsiri* (Dalametra) „devenir orphelin, devenir pauvre".

1275. **OASPE** (*oaspete*), sb. m. „hôte, convive, invité"—dial. *oaspet* (Tiktin; Ţichindeal, Fab. 143, 144) || megl. *oaspiţ* şi ar. *oaspe* „hôte, ami".

Lat. HOSPES,-ĬTEM: formele *oaspete*, *oaspet*, ca şi megl. *oaspiţ*, sînt refăcute după pl. *oaspeţi* (*oaspiţi*).

It. *ospite*; fr. *hôte* (vfr. *oste*); prov. *oste*; cat. *hoste*; sp. *huesped*; port. *hospede*.

Der.: dim. *ospecior* (Reteganul, Pov. ard. III, 42) ar. *oaspită* „hôtesse" (prov. *osta*; port. *hospeda*) || Sălagiu *uspătoi*, *uspătoaie* (Tribuna, 1890, 385), ar. *uspiţoană* (Dalametra), trans. *ospecioi* (Lex. Bud.) „hôte, hôtesse" || col. *ospeţime* (Sevastos, Nunta, 134) *ospeţie* (Alecsandri, P. pop. 241) „hospitalité", megl. *uspiţol'ă* şi *uspitloc* „hospitalité, amitié", ar. *uspiţăl'e* „amitié" || *ospătar* „hôtelier" (vit. *ostiero*; sp. *hospedero*; port. *hospedeiro*); *ospătăreasă* „hôtelière"; *ospătărie* „hôtellerie, auberge" (it. *osteria*; sp. *hospedería*; port. *hospedaria*) || ar. *nioaspe* „ennemi"; ar. *niuspiţil'e* „inimitié".

1276. **Ospăţ**, sb. n. „repas, festin" — vr. dial. *uspăţ* || ar. *uspeţ* || < HOSPĬTIUM „hospitalité qu'on donne ou qu'on reçoit, action de recevoir, de loger, d' héberger".

1277. **Ospăta**, vb. „offrir l'hospitalité, donner à manger"; *a se ~* „manger, banqueter, se régaler" — vr. dial. *uspăta* < * HOSPĬTARE (= clas. HOSPĬTARI) „être logé, loger, recevoir l'hospitalité" || sard camp. *ospedai*; sp. port. *hospedar* || †*ospătătorĭu* (Tiktin) „hospitalier", †*uspătătorĭu* (Cipariu, Princ. 227) „hôte" || *ospătarnic* (Reteganul, Pov. ard. I, 65) „hospitalier".

1278. **OASTE**, sb. f. „armée"—†„guerre" || ir. *oste*; megl. *oasti*; ar. *oaste*.

Lat. HOSTIS,-EM „ennemi"; semnificaţiunea romînească, ce apare şi în vfr. prov. port., se explică prin întrebuinţarea lui hostis cu înţelesul de „armée ennemie"; mai tîrziu înţelesul s'a generalisat, evoluînd spre acela de „armée"; în CIL. III, 11700 hostis apare de genul feminin (*hoste gutica*) şi cu înţelesul de „campagne, expédition militaire".

Rtr. *ost*; vit. *oste*; vfr. prov. *ost*; cat. *host*; vsp. *hueste*; port. *hoste* (comp. alb. *uštərí* „Heerhaufe").

Der.: col. *oştime* „soldats, armée" || *ostaş* „guerrier, soldat"; †*ostăşoaie* (Tiktin) „femme de soldat"; *ostăşie* „métier de soldat: troupe de soldats, garde" (Teodorescu, P. pop. 119); col. *ostăşime* „soldats, armée"; *ostăşesc* „de soldat, guerrier"; *ostăşeşte* „guerrièrement, militairement" || *oştean* „guerrier, soldat"; *oştenesc* (Cantemir, Hron.: Letop. I, 480) „de soldat"; †*oştenie* (M. Costin, I, 402, 566; Letop. I, 66), †*oştenire* (Cantemir, Hron.) „opération, expédition militaire, campagne"; †*oştenitorĭu* (ibid.) „chef d'une expédition militaire" || †*oştesc* (Letop. I, 53; Lex. Bud.) „de soldat" †*oşti* „entrer en campagne, faire la guerre, lutter, combattre"; *oştire* „armée, †guerre"; *oştitor* (Paliia, Gen. XLIX, 5; Gaster; An. Car.; Lex. Bud.) „combattant"; †*oştitură* (Gaster) „armée"; †*oştenie* (M. Costin, I, 541, 600) „expédition militaire, campagne".

1279. **OCHI**, sb. n. „œil"—băn. *ochĭu ă' orb. ochĭi orbĭ* „tempe(s)" || ir. *ocl'u*; megl. *ŭocl'u*; (*ŭ*)*orbil' ŭocl'i* „tempe(s)"; ar. *ocl'u*.

Lat. OCŬLUS,-UM; pentru înţelesul special din băn. megl. comp. sîrb. слеп око, bulg. слъпо око, însemnind „tempe".

Vegl. *vaklo*; rtr. *ögl*; it. *occhio*; sard log. *oju*; fr. *œil*; prov. *olh*; cat. *ull*; sp. *ojo*; port. *olho*.

Der.: dim. *ochişor* †„lacet" (Paliia, Exod. XXVI, 4, 5), bot. „anagallis arvensis"; *ochiuleţ*; *ochiuţ* (Lex. Bud.; I. Popovici, P. pop. 84; it. *occhiuzzo*); megl. *ucl'ič*; *ochete*, trans. băn. „vitre" (Viciu, Glos. 63); Mehedinţi „maille, nœud coulant", *ocheţi*, pl. Mehedinţi „lunettes" || *ochiar* (Marian, Ins. 304) „drosophila funebris" || *Ochilă* „personnage des contes populaires qui n'a qu' un œil et qui a la vue perçante"

BDD-B132-16 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:44 UTC)

‖ *oacheș*, ar. *oacl'iș* „brun“ (cuvîntul a fost aplicat mai întîi la oile care aveau ochii încunjurați de un cerc negru; comp. alb. *sükɛ*, *süzí* „schwarzäugig“ < *sü* „Auge“); dim. *ocheșel*, *ocheșea*, *ocheșică* (după acesta refăcut și un *ocheșic*, Iarnik-Bîrseanu, Doine), bot. *ocheșele*, pl. „tagetes patula, t. erecta“ ‖ *ochenat* „avec les yeux entouré d'un cercle noir (en parl. des brebis“) ‖ *ochios* (Creangă, Scr. I, 75) „aux grands yeux“ ‖ *ochi* „regarder, viser“; *ochitură* „action de regarder, de viser, coup d'œil“ ‖ *ochia* „voir. s'apercevoir“ (An.-Car.; Țichindeal, Fab. 124, 363, 373; R.-Codin, Cuv. Musc. 54: Tocilescu, Mat. 1073); *ochiat* (Lex. Bud.) „qui a des trous, alvéolé“ (friul. *voglá*; it. *occhiare*; sard log. *ojare*; prov. *olhar*; cat. *ullar*; sp. *ojar*; port. *olhar*) ‖ *deochi*; ir. *oducl'u*; megl. *diocl'u* „mauvais œil, maléfice, fascination“ (comp. sp. *aojo* „Bezauberung durch die Augen“); *deochia*, megl. *diucl'ari*, ar. *diucl'are*, ir. *(ăn)docl'å* „jeter le mauvais œil, fasciner“ (comp. abruzz. *adukk'a* „far malefizio cogli occhi“; sard log. *aojare* „ammaliare, affascinare“; sp. *aojar* „durch die Augen bezaubern“); *deochietură*, action de jeter le mauvais œil, fascination“ (comp. abruzz. *ukk'aturę* „malía“); *deochietor* „qui fascine“ ‖ ar. *disucl'are* „faire guérir par des enchantements“; comp. vit. *disocchiato* „der Augen beraubt“; nprov. *desuiá* „arracher les yeux“; sp. *desojarse* „sich die Augen nach etwas aussehen“; sp. *desaojar* „den Zauber des bösen Blickes lösen“ ‖ ar. *striocl'u* (Dalametra) „louche“, probabil un derivat dintr'un verb **striocl'a* (comp. nprov. *estrasuia* „gonfler les yeux“) sau o veche locuțiune adverbială devenită adjectiv; cît privește formele friul. *straloč*, tir. ven. ver. *straločo*. mant, *straloč*, gen. *stralöğu*, rom. *starlok*, toate cu același înțeles de „louche“, ele nu par să aibă vre-o legătură directă cu forma ar. și sînt probabil înrudite cu *bercilocchio*, vit. *barlocchio* a căror origine nu este încă bine lămurită.

1280. **OM**, sb. m. „homme“ ‖ ir. *om*; megl. *ŭom*; ar. *om* (și cu înțelesul de „luette“).

Lat. HOMO,-ĬNEM.

Vegl. *jomno*; rtr. *hom*; it. *uomo*; sard log. *omine*, gal. *omu*; fr. *on*, *homme*; prov. *om*, *ome*; cat. *home*; sp. *hombre*; port. *homem*.

Der.: dim. *omuț* (Lex. Bud.; Reteganul, Pov. pop. 120; Țiplea, P. pop. 114; Gorovei, Cimil. 1); *omuleț*; *omușor* și cu înțelesul de „luette“ (la Molnar, Sprachl. 363, *unșor*); pentru această semnificațiune comp. alb. *njeriθ*, bulg. мажецъ „luette“ < *njer*, мажъ „homme“; *omenaș*, *omănaș* (Cantemir, Hron.; Iorga, Doc. Bistr. I, 77; Sevastos, Nunta, 10; Zane, Prov. II, 381) ‖ băn. *omănoc* „nigaud; hommasse“ ‖ băn. *omănoń* „hommasse“ ‖ augm. *ometeu* (Lex. Bud.; Reteganul, Pov. ard. I, 2), băn. *ometśeŭ*, *omotśeŭ*; *omoi* (Lex. Bud.) ‖ ar. *oamă* „vieille femme“ ‖ augm. *omoae* (Tocilescu, Mat. 1211; Gaster) „femme“ ‖ col. †*oamet* (Palia, Gen. XXI, 13; XXV, 23; XXVIII, 3; XXXII, 10; XLVI, 3), †*omăt* (An. Car.); băn. *omeńet*, *omănamă*, *omăńamă*, *omeńamă* ‖ *omenesc*, megl. *uminesc* „humain“; *omenește*, ar. *umineaști* (Dalametra) „humainement, comme les hommes; poliment“ ‖ *omenie*, ar. *uminil'e* „affabilité, politesse, urbanité“ (sard log. *ominia*; cat. *homenía*); *omenos* „humain; affable“ ‖ *omenire*, *omenime* „humanité. genre humain“ ‖ *omeni* „accueillir avec politesse, traiter qqn avec égards“; †*omenit* (Cantemir, Hron.) „honorable“ ‖ †*a se înomeni* (Varl. și Ioasaf 80; Gaster) „s'incarner“, †*înomenirea* (Prav. Mat. Bas. col. Buj. 159) „incarnation“ ‖ *neom* „être qui ne ressemble plus à l'homme“; *neomenesc* „inhumain“; *neomenește* „d'une manière non humaine“; *neomenie* „chose inhumaine, manque d'urbanité, de gratitude“; *neomenos*, *neomenit* „inhumain, sans cœur, ingrat“.

1281. **Umănătate** (ar.), sb. f. „bonté, obligeance, politesse, urbanité“; megl. *uminitate* < HUMANĬTAS,-TATEM.

1282. †**OP**. numai în expresiunea *opu iaste* „il faut“; alături de *op* apare și *opt* (Coresi, Caz. 1564, 273); o urmă a acestei forme vechi este trans. *obsă* (Lex. Bud.), *opță* (Gaz. Trans. 1887, 262; Viciu, Glos. 64) „peut-être“.

Lat. OPUS EST.

It. *uopo*; sard log. *obus*; vfr. *ues*; prov. *ops*; cat. *obs*; sp. *huebos*.

BDD-B132-16 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:44 UTC)

1283. **OPT**, num. „huit“ || ir. *opt*; megl. *ŭopt*; ar. *optu*.
Lat. OCTO.
Vegl. *guapto*; rtr. *och*; it. sard *otto*; fr. *huit*; prov. *och*; cat. *vuyt*; sp. *ocho*; port. *oito*.
Der.: *al optulea* „le huitième“ || *optime* „huitième“ || *optsprezece*, ar. *optusprîdzați* „dix-huit“ || *optzeci*, ar. *ubdzăți* „quatre vingt“.

1284. **ORB**, adj. „aveugle“ || ir. *orb*; megl. *ŭorb*: ar. *orbu*.
Lat. ORBUS,-A,-UM „qui a perdu ses enfants; privé de“; cu înțelesul romînesc apare în latinitatea de mai tîrziu (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 193).
Alb. *verbər*; vegl. *vuarb*; rtr. *orv*; it. *orbo*; vfr. *orb*, fr. *orbe* (în expr. *coup orbe*, *mur orbe*); cat. *orb*; prov. *orp*.
Der.: *orbeț* „aveugle; mendiant; taupe“ (Tiktin) || *orbie* (Varl. și Ioasaf 223; An. Car.; Sbiera, Pov. 153; Tocilescu, Mat. 577), băn. *urbie*, *orbime* (Cantemir, Ist. ier. 299; Lex. Bud.) „cécité, aveuglement“ || ar. *urbeață* „cécité, aveuglement“, megl. *urbeață* „ignorance“ (it. *orbezza*; prov. *orbeza*) || *orbește*, megl. *urbești*, *orbiș* „aveuglément“ || *orbi*, megl. *urbiri*, ar. *urghire*, *urbare* și *urghiare* „devenir aveugle, aveugler“ (alb. *vərboń*; vven. *orbir*, *orbar*, com. *urbi*, bol. *urbir*, regg. *orbir*; vfr. *orbir*; prov. *orbar*; vcat. *orbar*; †*urbitură* (Paliia, Exod. XXI,26), †*orbitură* (Coresi, Molitv. 28), ar. *urbari* (Dalametra) „cécité, aveuglement“; †*orbiciune* (Mărg. 226; Cat. calv. 78; Varl. și Ioasaf, 258; Cipariu, Princ. 222) || ar. *de-a urghișaiuĭ* „aveuglément“.

1285. **Orbeca**, vb. „marcher comme un aveugle, aller à tâtons“ < *ORBĬCARE || mir. *urbigar* || †*orbecătoriu* (Cantemir, Ist. ier. 115) „qui marche comme un aveugle“ || *orbecăi* (*orbăcăi*, *orbocăi*) „même sens que *orbeca*“.

ORI, v. *oară*.

1286. **ORZ**, sb. n. „orge“ || ir. *orz*; megl. *ŭordz*; ar. *ordzu*.
Lat. HORDEUM.
Vegl. *vuarz*; rtr. *jerdi*; it. *orzo*; sard *orżu*; fr. *orge*; prov. cat. *ordi*; vport. *orge*.
Der.: dim. *orzișor*, *orzuleț* || *orzoaică* „hordeum hexastychon“ || *orzar* „blattier“ (prov. *orgier*; cat. *ordier*).

1287. **Urzăreață** (megl.), sb. f. „chaume, paille de l'orge“ < *HORDEARĪCIA, -AM.

1288. **Urzărină** (megl.), sb. f. „chaume, paille de l'orge“ < *HORDEARĪNA,-AM || Arcevia *orżarina* „campo di orzo“.

1289. **Ulcior** (*urcior*), sb. n. „orgelet“ — băn. *ușor* || ar. *ulcĭor* (*urcior*) || < HORDEOLUM, devenit **urjor* (și, prin disimilarea în *l* a primului *r* sub influența celui de al doilea, **uljor*), care nu s'a păstrat, fiind schimbat de vreme în *urcior* sub influența numeroaselor substantive, în special diminutivale, care se terminau în *-cior* || ven. *ružiol*, Pola *norżolo*, ver. *orżol*, mil. *orżö*, piem. *urzöl*, piac. *orżö*, Bormio, parm. *orzöl*, regg. *orżol*, mir. *urżol*, gen. *urżö* (asupra reat. (*a*)*riolu*, teram. *rijolę*, cal. *rijuolę*, sic. *riolu*, cf. Salvioni, Studi rom. VI, 45); val. *lorsó*; sp. *orzuelo*.

1290. **OS**, sb. n. „os; noyau“ || ir. *os*; megl. *ŭos*; ar. *os*.
Lat. OSSUM (= clas. os).
Vegl. *vuass*; rtr. *öss*; it. *osso*; sard *ossu*; fr. prov. cat. *os*; sp. *hueso*; port. *osso*.
Der.: dim. *oscior*; *osuleț*; *osișor*; *osușor*; *osuț* (Gorovei, Cimil. 131); megl. *óscic*, *uscîc* || col. băn. *osamă* (cat. *ossam*; sp. *osambre*; port. *ossama*).

1291. **Osos**, adj. „osseux, ossu“ || megl. *usos* || < OSSUOSUS-,A,-UM || it. *ossoso*; sard *ossosu*; fr. *osseux*; prov. *osos*; cat. *ossos*; sp. *ososo*.

1292. **OSÎNZĂ**, sb. f. „graisse de porc“ — †*osundză* (An. Car.) || ar. *usîndză*.
Lat. AXŬNGIA,-AM; alterările fonetice pe care le presintă forma romînească nu sînt explicate; presența lui *u-* în ar. ne arată totuși că trebue să admitem mai curînd un *OXŬNGIA, ca și pentru formele alb. și sien. citate mai jos (comp. gr. ὀξύγγιον la Diosc. și în CGL. II, 384), dar chiar în casul acesta *o-* din dr. rămîne nelămurit.
Alb. *ušuńə* (*ašung* < ngr. ἀξούγγι); rtr. *sondscha*; Rovigno *sonșa*; it. *sugna*, sien. *osoña*, piac. *sonza*, reat.

BDD-B132-16 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:44 UTC)

assoña, Castro dei Volsci *assuoña*, Subiaco *soña*, Alatri, Campobasso *nzoña*, Arpino *suña*, Lecce *nzuña*, abruzz. *assoñę*, nap. *nzoña*; sard. log. *assunża*.

OSPĂŢ, v. *oaspe*.

1293. **OU**, sb. n. „œuf“ || ir. *ov*; megl. *ŭoŭ*; ar. *oŭ*

Lat. ŏvum.

Alb. *ve*, *vo*; vegl. *juv*; rtr. *öv*; it. *uovo*; sard *ou*; fr. *œuf*; prov. *ov*; cat. *ou*; sp. *huevo*; port. *ovo*.

Der.: dim. *ouleț*; *ouşor*, bot. „streptopus amplexifolius“, ir. *oșor*; *ouț* (Marian, Sărb. 112; Voronca, Dat. cred. 901); megl. *óucic*.

1294. **Oua**, vb. „pondre“ || megl. *uari*; ar. *uare* || < *ovare || rtr. *over*; sard *oare*: Bournois *ová*; prov. *ovar*; sp. *huevar*; port. *ovar* || *ouătoare* „qui pond“.

1295. **Oară** (Olt. băn.), sb. f. „volaille“ (Tiktin; Tocilescu, Mat. 99) < *ovaria (atestat numai ovarius, -um), devenit *oare*, căruia i s'a refăcut un sg. *oară* [Candrea] || sprsl. *uera* „Laich“; it. *ovaia* (comp. port. *oveiro*) || *orătenii* „volaille“.

BDD-B132-16 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:44 UTC)